

Koonti esitelmien tiivistelmästä

(Koonnut VSKS:n tiedottaja Sanna Supponen, esitelmäitsijöiden tiivistelmien pohjalta, järjestys Tutkimuspäivän ohjelman mukainen)

Juteinin ajan Viipuri, kaupunkikuvan kerrostumia

FT h.c. Rainer Knapas (Helsingin yliopisto): taide- ja kulttuurihistorian tutkija, jonka tutkimuskohteena on muun muassa Monrepos'n historia, Ruotsin akatemian Suomi-palkinto 2006

Viipurin rakentumisen vaiheita:

1293 Linna perustetaan
1477 Kaupunginmuuri torneineen
1547 Pyöreä torni
1563 Vallin kaupunginosa, bastionit Pantsarlahti ja Äyräpää
1640-luku: asemakaavan ”regularisointi”, kivitaloja
1710 Pietari Suuren valloitus
1730-luku: uusi länteen suunnattu linnoituksen osa: Pyhän Annan kruunu sotilasarakennuksineen
1793 Vallin kaupunginosa palon jälkeen uusi asemakaava, uusia julkisia rakennuksia, linnoituslaitteita vahvistetaan. Uusi Raatihuone, Kristuksen Kirkastuksen kirkko, Saksalais-ruotsalainen kirkko, Kellotorni, runsaasti kasarmeja.
1700-luvun jälkipuolisko: esikaupunkiasutus muodostuu ja kasvaa
1812 Kuvernementin yhdistäminen ”Uuteen Suomeen”
1823 Neitsytniemen uusi asemakaava
1860 kaupungin muurien purkamisen alkaa, linnoitus lakkautetaan, 1861 uusi asemakaava

C.W. Gyldeinin kaupunkikartta 1839 kuvaa Juteinin Viipuria ennen suuria taloudellisia ja rakenteellisia muutoksia, Saimaan kanavaa (1856) ja Pietarin rautatietä (1870). Niemien, kannasten ja lahtien hallitseman maiseman keskipisteessä ovat Linna ja Linnansilta, jotka jakavat linnoituskaupungin kahtia: vanhin, vielä muurien ympäröimä Linnoitus ja sen laajennus (Valli) kaakossa, koillisessa Pyhän Annan kruunu-linnoitusosa. Ulompien vallien edessä on 130 venäläisen sylen levyinen, rakentamaton linnoitusplanadi. Vasta tämän ulkopuolelle sallittiin puinen esikaupunkiasutus. Viipurissa noudatettiin Venäjän linnoituskaupunkien yleisiä rakennussäädöksiä, jonka mukaan kaupunkien alueeseen aina kuului varsinaisen linnoituksen (*krepost*) lisäksi esikaupunkiasutuksia (*forstadt*). Kaupungin ulkopuolelle ryhmittyivät kartanot: Monrepos, Herttuala, Saarela, Liimatta, Kiiskilä.

Kaupunkia ympäröi muuri, johon kuului 7 pienempää bastionia sekä suurempi ”Demilune” itään päin. Näissä oli kahdeksan vartioitua porttia, arkkitehtonisesti komeimmat olivat Turun portti Linnansillalle ja Haminan portit 1770-luvulta P. Annan kruunun linnoitusosassa; lisäksi Pietarin portti Pyöreän tornin luona.

Muutoksia kaupunkikuvassa vuoden 1812 jälkeen:

Kaupunkipaloja 1817 ja 1834, Paraatikentän ja ruotsalaisen kirkon länsipuolella, jälleenrakentaminen.
Uusia julkisia rakennushankkeita:
Maaseurakunnan kirkon uudistaminen 1828–33 (arkkitehti C.L. Engel)
Paloasema 1828 (C.L. Engel)
1826 silta Papulansalmen yli
1830-luku: ensimmäinen julkinen puisto
Seurahuone 1832 (A.F. Granstedt)
Pakkahuone 1842 (C. Leszig)
Hovioikeuden presidentin virka-asunto 1845 (E.B. Lohrmann)
Mendtin talo Siikaniemen torille 1847 (E.B. Lohrmann)
Ruotsalainen kymnaasi 1854

Viipurin kansallisuudet ja kaupungin historia

Vuosi	Asukkaita	Saksalaisia	Venäläisiä	Ruotsalaisia	Suomalaisia
1812	2 900	12,5 %	29,2 %	14,2 %	43,9 %
1870	13 466	4,5	19,4	18,1	55,0

Juteinin aikana mm. Hovioikeuden perustaminen 1839 sekä koululaitoksen ruotsinkielistäminen 1840-luvulla toi uutta, ruotsinkielistä virkakuntaa Viipuriin. Linnoituksen lakkauttaminen vähensi puolestaan venäläistä sotilaallista läsnäoloa. 1800-luvun alkuvuosikymmeninä venäläisten osuus tontinomistajista oli kuitenkin huomattava. Esim. Katariinankadulla/Linnankadulla Holmbom, Jaenisch, Kuhlman, Rothe, Tuderman ja Wahl, mutta myös: Aleneff, Borisov, Budanov, Dibov, Golovanov, Istomin, Listvennikov, Schuschin, Stroganoff, Tihanoff ja Tschuschoff.

”Viipurin romantiikan” saksankieliset runoilijat 1800–1810 (Ludwig Heinrich Nicolay, August Thieme, J.C. Ewert) korostivat seudun suomalaisia erityispiirteitä, luontoa ja kansaa, kansanrunoutta, ei niinkään historiaa. 1800-luvun alkupuolen kuvauksissa mainitaan yleensä linnan ja kaupungin perustaminen sekä Suomessa poikkeavat kansallisuuksien, uskontokuntien ja kirkkojen määrät; venäläiset kirjoittajat korostavat Pietari Suuren valloitusta 1710. Viipurin pamaus 1495 esiintyy perinteisesti ruotsalaisissa kuvauksissa, Viipurin ringelit mainitaan lähes aina kaupungin tunnuksena.

Juteinin tuotannossa Viipurin historiaa käsitellään vain satunnaisesti (”Wiipurin pamaus 1495”, 1844), sen sijaan *Sanan Saattaja Wiipurissa* –lehdessä ja runopainatteissaan hän usein ottaa kantaa kaupungin ajankohtaisiin asioihin: ”Kunnian Osotus Wäinämöisen Kuwalle Wanhassa Wiipurissa vuonna 1831”, ”Kiwi-piirros Suomen Kirkolle Wiipurissa 1831”, ”Keisarinna Aleksandrille ... vuonna 1833”, ”Tulipalo Wiipurin Linnassa kewäällä vuonna 1834”, ”Nuija-sota Suomessa. 1597” sekä useiden muiden tilapäärunkojen merkeissä. Viipurin tulevaisuuden hän kytkee Saimaan kanavaan, kauppaan ja merenkulkuun (”Höyry-laiwa Wiipurissa 1839”):

*Laiwassa laitettu konstilla keino
walkean woimalla waikuttaa:
Rosenjus, Seseman, Hakmanni, Heino
kauppansa kaiketi saawuttaa.
Kilwalla waan
kiikutellaan
tawarat tallelle Wiipuriin.*

Juteini suomen kielen asiantuntijana

Prof. Kaisa Häkkinen (Turun yliopisto), suomen kirjakielen ja sukukielen historian ja etymologian tutkija, jonka tutkimuskohteena ollut mm. Mikael Agricolan kieli, Vuoden professori 2007

Jaakko Juteini tunnetaan suomen kielen tutkimuksen alalla ennen kaikkea oikeinkirjoituksen uudistajana ja aktiivisena kirjoittajana, joka omalla kirjallisella tuotannollaan loi pohjaa sekä alkuperäiselle suomenkieliselle proosalle että runoudelle. Häntä ei kuitenkaan pidetä varsinaisena kielentutkijana eikä myöskään sanataiteilijana. Hän teki elämäntyönsä akateemisten piirien ulkopuolella, ja hänen kaunokirjalliset tuotteensa olivat pikemmin järkevän asiallisia kuin lennokkaan taiteellisia. Hänen osakseen on langennut eräänlainen väliinpuotoajan rooli, paljolti siksi, että alan tutkimuksessa on totuttu tarkastelemaan ja arvostamaan toisenlaisia asioita kuin niitä, joita Juteini omana aikanaan edusti.

Juteini kirjoitti erityisen aktiivisesti aikana, joka suomen kielen näkökulmasta oli suurta murroskautta. Vanha kirjasuomi vaihtui varhaisnykysuomeksi vuosien 1810—1820 tienoilla. Agricolan aikana syntynyt kirjakieli ei ollut vuosisatojen mittaan kovinkaan paljon kehittynyt, ja 1800-luvun alussa sen havaittiin olevan kankeaa, vanhanaikaista, vierasvoittoista ja yksipuolisesti länsimurteisiin perustuvaa. Valtaosa kirjallisuudesta oli uskonnollisia käännösteoksia. Kielen uudistamisen ja sen käyttöalan laajentamisen tarve havaittiin ja tunnustettiin, mutta kesti vuosikymmeniä, ennen kuin kehittämisen suunnasta ja tavoista päästiin yksimielisyyteen.

Juteini osallistui kielen kehittämiseen monella tavalla. Hän julkaisi mielipidekirjoituksia ja runoja, joissa hän tähdensi kieliasioiden ja erityisesti puhtaan, kaikille kielenkäyttäjille yhteisen suomen kielen merkitystä. Hän julkaisi kirjoja ja artikkeleja, joissa hän esitti huomioita kielen rakenteesta ja käytöstä ja antoi auktoriteetiksi asettuen ohjeita siitä, mikä oli oikein ja mikä väärin. Omia periaatteitaan hän sovelsi käytäntöön runsaassa suomenkielisessä tuotannossaan ja toimi näin esikuvana muille kielenkäyttäjille.

Juteinin julkaisuista kielitieteen alaan kuuluu selvimmin vuonna 1818 ilmestynyt kieliopin luonnostelma *Försök till Utredande af Finska Språkets Grammatik*, joka itse asiassa on usean kirjoituksen kokoelma. Suomen kielioppeja oli Ruotsin aikana painettu ainoastaan kolme, ja kaikki olivat latinankielisiä. Vuonna 1816 ilmestyi Valkjärven kirkkoherran Johann Strahlmannin saksankielinen kielioppi, joka oli tarkoitettu oppikirjaksi erityisesti Inkerinmaan suomalaisille papeille. Juteinin *Försök* oli kautta aikojen ensimmäinen kielioppi, jossa suomen kieltä kuvattiin suomalaisille kotimaisella kielellä.

Juteinin kielioppia on hankala arvostella sen takia, että mitään yhtenäistä käsitystä suomen kieliopin rakenteesta ei hänen aikanaan vielä ollut eikä se vakiintunutkaan vasta kuin 1800-luvun lopulla. Siihen asti kaikki julkaistut kieliopit olivat keskenään enemmän tai vähemmän erilaisia. Juteinin kielioppi on varsinaisen kielijärjestelmän kuvauksen osalta melko suppea, ja tätä tekijä itse perusteli siten, että muualla käsiteltyjä ja yleisesti tunnettuja asioita oli turha ottaa uudestaan esille. Muihin suunnilleen samanaikaisiin kielioppeihin verrattuna Juteinin esityksessä on monia omalaatuisia ratkaisuja. Poikkeuksellista oli esimerkiksi merkityskriteerin asettaminen etusijalle sijamuotokategorioiden määrittelyssä. Esimerkiksi muoto *tuolilla*, jota nykyään nimitetään adessiiviksi, edusti Juteinin mukaan kolmea eri sijamuotoa sen mukaan, millaisessa lauseyhteydessä se esiintyi.

Oikeinkirjoituksen uudistajan kunnian Juteini joutuu jakamaan muiden kielimiesten kanssa. Jo kuninkaan kanslian translaattorit ja ensimmäisen suomenkielisen sanomalehden toimittaja Anders Lizelius olivat 1700-luvun puolella tehneet joitakin sellaisia uudistuksia, joita Juteinikin puolsi. Perusteellisen tutkimuksen suomen kielen oikeasta ääntämisestä ja kirjoittamisesta ehti julkaista Gustaf Renvall ennen kuin Juteini tarttui asiaan. Toisaalta Juteinin omaan kieleen jäi muutamia sellaisia ominaisuuksia, jotka jälkeensä tarkastellen ovat omankin aikansa kirjallisen mittapuun mukaan vanhanaikaisia. Näkyvin piirre on pehmeiden klusiilien käyttö kovien merkkeinä soinnillisessa ympäristössä, esim. *kumbi, kunda pro kumpi, kunta*.

Selvästi itsenäisemmät ansiot Juteinilla oli käytännön kielipedagogina. Jo ennen kieliopin ilmestymistä hän oli julkaissut *Lasten Kirjan*, ensimmäisen suomalaisen aapisen, jossa oli pääosin maallinen sisältö. Erityisen mielenkiintoinen ja lajissaan uraa uurtava oli *Lasten kirjaan* liittynyt suomenkielinen opettajan opas, *Lyhyt Neuwo Lasten Opettajalle*. Siihen oli koottu periaatteita, ohjeita ja käytännön asioita, jotka oli otettava huomioon lukemisen ja kirjoittamisen opettamisessa.

Suomalaisten lukutaitoa ja lukutaitoon tähtäävää opetusta on kiitelty monissa yhteyksissä sekä ennen että nyt, mutta usein on jäänyt huomaamatta, että kirjoitustaito ei mitenkään automaattisesti liity lukutaitoon. Vanhan suomen aikana tavallista kansaa ei yleensä opetettu kirjoittamaan, vaikka sisälukutaitoa vaadittiin jo 1600-luvun loppupuolelta lähtien. Opettajan ohjekirjassa Juteini antaa kirjoittamiseen liittyviä yksityiskohtaisia neuvoja esimerkiksi tavujaosta. Myös välimerkit ja niiden nimet luetellaan.

Juteinin kieltä koskevissa kirjoituksissa on aineksia, joiden perusteella hänen voi havaita pohtineen kielen kuvauksen teoriaan liittyviä kysymyksiä. Ansiot painottuvat kuitenkin käytännön puolelle. Omassa kirjallisessa työssään Juteini kohtasi jatkuvasti ongelmia, joiden ratkaisuehdotuksia hän kirjasi ja perusteli omaan tuotantoonsa. Juteinin aikana ei

vielä erotettu toisistaan teoreettista ja soveltavaa kielitiedettä, mutta nykyhetken näkökulmasta tekee mieli luonnehtia Juteinia erityisesti soveltavan kielentutkimuksen uranuurtajaksi Suomessa.

Jaakko Juteini suomalaisen ja ulkomaisen satiirin traditiossa

Prof. H. K. Riikonen(Helsingin yliopisto), laaja-alainen kirjallisuudentutkija, joka on liikkunut antiikista Joyceen, ulkomaisesta kotimaiseen kirjallisuuteen, suomeen käännetyn kirjallisuuden ja satiirin tutkija

Usein on väitetty satiirin olevan vain vähän harrastettu laji suomalaisessa kirjallisuudessa. Väite on kuitenkin aiheeton: satiirilla ja väljemmin sanottuna satiirisella ilmaisutavalla on Suomessa pitkät perinteet. Kun satiiri käsittelee usein ajankohtaisia ilmiöitä, monet satiirit on yksinkertaisesti aikasidonnaisia unohdettu. Suomalaisen satiirin varhaisempaan historiaan kuuluu olennaisena kirjailijana Jaakko Juteini.

Viipurilaisena Juteinilla oli joukko edeltäjiä satiirisen ilmaisutavan osalta alkaen jo Viipurissa käytetyistä haukkumasanoina. Niitä tutkineilla Lena Huldénilla ja Marika Tandefeltilla on ollut herkullinen aineisto käytettävissään: esimerkiksi sekakielinen sana 'märrevittunpoika' ja suomen sanat 'sikavittu' ja 'perkeleen jäsen'. Viipurissa jatkui myös ns. paskillien traditio. Vaikka termi 'paskilli' tuo sattuvasti mieleen suomen sanan – eräänlaisesta kirjallisesta paskanheitosta oli kysymys – sana on etymologialtaan aivan toista perua. Lähtökohta on Italiassa, Roomasta 1500-luvun alussa löydetyistä ns. *pasquino*-ryhmästä, joka oli kopio kreikkalaisesta Menelaosta ja Patroklostosta esittävästä patsaasta. Siihen ja muihinkin patsaisiin ryhdyttiin kiinnittämään (poliittisia) häväistyskirjoituksia. Mutta samoin 1500-luvulla kirjoitettiin muutenkin häväistyskirjoituksia, joita ryhdyttiin nimittämään paskilleiksi. Sittemmin Viipurissa pilkkakirjoitukset olivat varsin laajalle levinnyt kirjallisen ilmaisun laji. Niiden kohteeksi joutuneet turvautuivat toisinaan myös viranomaisten apuun, mutta useinkaan ei ollut mahdollista tuomita itse kirjoittajia, sillä nämä olivat tavallisesti anonyymeja. Tähän anonyymisyyteen oli yksi merkittävä poikkeus, saksalaissyntyinen Paul Moij. Hänen satiirinsa kohteena olivat erityisesti Viipurin raatimiehet. Moij oli valinnut satiirille ominaisen keinon: hänen paskillinsa käsittelee kaupunkia ja sen henkilöitä kaupungissa vierailevan ulkomaalaisen silmin. Kirjoitus johti oikeusjuttuun. Pilkkavia ja oikeudenkäynteihin johtaneita kirjoituksia tavataan 1600- ja 1700-luvuilta muistakin Suomen kaupungeista.

Juteini oli opiskellut Turussa, jossa Henrik Gabriel Porthan oli runousopin luennoillaan käsitellyt myös iva- ja satiirikirjallisuutta. Vaikka Juteinin teosten ja kirjoitusten otsikoissa ei esiinny sanaa satiiri, niissä on kuitenkin useita sellaisia sanoja, jotka viittaavat satiiriseen ja komedialliseen otteeseen: 'pila', 'huwitus-sanoma', 'hupaus', 'hupaillema' jne. Valistuksellista toimintaansa toteuttaessaan Juteini joutui luonnollisesti arvostelemaan olevia oloja, ja tätä kautta hänestä tuli myös satiirikko. Useimmiten kyseessä oli runomittainen satiiri. Kritiikki kohdistuu, kuten jo Moijn paskillissa, erityisesti virkamiehiin, jotka ovat lahjottavia ja hoitavat huonosti virkaansa. Papitkin osoittautuvat lahjottaviksi ja ahneiksi eivätkä elä opetustensa mukaisesti. Juteini runoilee papista mm., että tämä kyllä laskee sielun sisälle iankaikkiseen iloon, kun on saanut "hinnan hyppysiinsä", "kosk' on hinda hyppysisissä". Juteinin käyttämät aiheet itsessään ovat satiirille hyvin tyyppisiä niin Suomessa kuin muuallakin. Esimerkiksi pappeihin kohdistuva iva tulee esille suomalaisilla ns. rahvaanrunoilijoilla. Satiirikkona Juteini sai osakseen myös vastasatiirin. Kappalainen Fr. J. Ahlqvist kirjoitti Juteinia vastustavan runomuotoisen paskillin. Monenlaisen kritiikin ohella Ahlqvist piti erityisen vaarallisina Juteinin kirjoittamia juomalauluja. Juteini puolestaan hyökkäsi kovasanaisesti arvostelijansa kimppuun, mutta seurauksena oli vielä laajempi satiirinen hyökkäys.

Olevia yhteiskunnallisia oloja arvostellessaan Juteinin sävy ei ole pelkästään satiirinen. Hän esittää myös ohjeita tuomareille ja kehottaa kansaa tarkkailemaan virkamiehiä ja panemaan merkille heidän virheensä. Näin virheellisiin menettelytapoihin ja laittomuuksiin syyllistyneet saataisiin kiinni ja heidät voitaisiin asettaa edesvastuuseen. Kaikista havaitsemistaan puutteista ja vääryyksistä huolimatta Juteini pysyi optimistina – mikään roomalaisen satiirikon Juvenaloksen tapainen pessimisti hän ei ollut, vaikka hänellä on yleensä maailman turmiota käsittelevä runo. Toisaalta hän myös uskoi satiirisen ilmaisun voimaan: "Pisto-puhe pilkallansa / ombi lyömistä lujembi, / itse tosi toisinansa / korwa-puustia kowembi".

Roomalainen Martialis pani alulle ns. satiirisen epigrammin. Epigrammi saattoi olla myös hautaepigrammi, josta niin ikään oli oma satiirinen muotonsa esimerkiksi ns. Kreikkalaisen antologian runoissa. Myös Juteini on kirjoittanut eräänlaisia satiirisia hautaepigrammeja, esim. ”Hauta-piirros muiden moittijalle”, ”Hauta-piirros laiskalle” ja ”Hautakiwi pahalle puolisolle”. Myös Juteinin sananlaskuihin sisältyy satiirista ainesta. Juteinin pienestä näytelmätekstistä ”Pila Pahoista Hengistä” on löydettävissä ns. menippolaisen satiirin piirteitä. Lajia tutkineen Mihail Bahtinin esittelemistä karakteristisista piirteistä mukana ovat esimerkiksi fantastinen aihe ja tapahtumien sijoittaminen kolmelle tasolle: helvettiin, maan päälle ja ilmaan.

Juteinin runouden mitasta ja mielestä

Dosentti, yliopistolehtori Satu Grünthal (Helsingin yliopisto), suomalaisen ja virolaisen lyriikan historian ja nuorisokirjallisuuden tutkija, kirjoittanut viipurilaisesta kirjailija-taidemaalari Viljo Kojosta

Jaakko Juteinin runotuotanto on sekä muodoltaan että sisällöltään monitahoista. Runojen aiheet ulottuvat opettavaisista runoista kertoviin, tunnelmallisista pilalleihin. Muodoltaan runot noudattavat toisaalta perinteistä kalevalasäettä, toisaalta indoeurooppalaisia mittoja. Runoissa on jopa rytmistä kokeilevuutta.

Oman runoutensa lisäksi Juteini julkaisi vuonna 1816 lyhyen runousopin *Anmärkning ar uti finska skaldekonsten*, jossa hän tarkastelee etupäässä kalevalamittaista mutta myös muilla mitoilla kirjoitettua runoutta. Runousoppi, jonka laatijana Juteini kulki esikuvansa H. G. Porthanin jalanjäljissä, oli ensimmäisiä teoreettisia esityksiä suomenkielisestä runoudesta.

Esitelmässä tarkastellaan Jaakko Juteinia yhtenä ensimmäisenä suomalaisen runousopin laatijana ja pohditaan, miten hänen runousopilliset periaatteensa ilmenevät hänen omassa runotuotannossaan. Juteinin mukaan tärkeintä runoudessa on järkevä sanoma ja hyödyllinen sisältö. Onko muoto hänen runoudessaan siis ulkokohtainen asu, johon sisältö pukeutuu, vai korreloivatko muoto ja sisältö monisyisemmin? Miten mitta ja mieli solmiutuvat toisiinsa? Esitelmä pyrkiikin antamaan yhden vastauksen Juteinin itsensä esittämään kysymykseen:

*Mitäs luulet, lukiani,
lapsistani,
runoistani rakkahista
alla ahtahan pukunsa,
kosk' on kaapu hyödytyksen
huwituksen
heillä halpa ja lyhytkin
puutostensa peittehenä?*

Vuoden 1829 kirjarovio

Prof. emeritus Simo Heininen (Helsingin yliopisto), Suomen kirkkohistorian, erityisesti Mikael Agricolan ja Paavali Juusten Piispainkronikan tutkija

8. tammikuuta 1829 poltettiin Viipurissa Turun torilla maistraatinsihteeri Jac. Judénin teos nimeltä *Anteckningar af Tanckar uti Warianta Ämnen*. Anders Cederwall oli kaksi vuotta aikaisemmin painanut sadan sivun laajuisen duodeesikokoisen vihkosen. Painos oli 250 kappaletta, joista poltettavaksi oli saatu 190. Suurta roviota ei niistä syntynyt. Mutta polttaa ne piti. Teoksesta oli tehty ilmianto vääräoppisuudesta. Ensimmäistä ilmiäntajaa on etsitty sekä Viipurin santarmien että kirkonmiesten joukosta, mutta varmaa tietoa ei ole saatu. Venäjän santarmikunnan ja salaisen poliisin päällikkö von Beckendorff kertoi kirjeessään kenraalikuvernööri Zakrevskille saaneensa teoksesta vihjeen ”yksityisten huhujen” perusteella. Teos sisälsi hänen mukaansa Raamatun ja oikean evankelisen opin vastaisia mielipiteitä.

Kenraalikuvernööri lähetti teoksen maan ylimmälle lainvalvojalle prokuraattori Carl Walleenille. Tämä määräsi Viipurin läänin maaherran takavarikoimaan saatavilla olevat kappaleet oikeusjutun päättymiseen saakka. Kaupunginviskaalin oli nostettava syyte Juteinia ja hänen kirjanpainajaansa vastaan. Juteinia syytettiin siitä, että eräät hänen ajatuksensa olivat ristiriidassa evankelisen opin kanssa, kirjanpainajaa taas siitä, että hän oli painanut teoksen ilman Porvoon tuomiokapitulin lupaa.

Lokakuussa 1827 Viipurin kämnerioikeus tuomitsi Juteinille 300 hopeataalarin sakon evankelisen opin vastaisten mielipiteitten levittämisestä. Cederwalleria sakotettiin 200 taaleriala kirjan luvattomasta painamisesta. Lisäksi teos oli takavarikoitava ja hävitettävä. Turun hovioikeus vapautti marraskuussa 1828 Juteinin sakoista, mutta ei kumonnut Cederwallerin sakkoja eikä kirjan hävittämistuomiota. Juteini maksoi kirjanpainajan sakot. Prokuraattori ei tyytynyt vapauttavaan tuomioon, vaan antoi sihteerinsä valittaa senaatin oikeusosastoon. Tämä palautti asian hovioikeuteen, joka syyskuussa 1830 ilmoitti, ettei Juteinia voida tuomita syylliseksi. Prokuraattori valitti uudelleen senaattiin, mutta oikeusosasto vahvisti lokakuussa 1831 hovioikeuden päätöksen. Perustelujen mukaan Juteini oli puhunut uskonnoista ja kristinopista niin epäselvästi, ettei voinut päätellä, mitä hän oli tarkoittanut. Juteinin tarkoitus ei myöskään ollut levittää kirkon opin vastaisia mielipiteitä.

Lopullinen ja vapauttava tuomio tuli siis lokakuussa 1831. Kirja oli kuitenkin ehditty polttaa ja kirjailija vaientaa. Hän julkaisi tosin paikallisessa sanomalehdessä pieniä runoja, mutta vasta siirryttyään eläkkeelle 1840 järjesteli ja korjaili vanhoja tekstejään ja kirjoitti myös uutta. Valitut teokset ilmestyivät yhdeksänosaisena laitoksena hänen kuolemansa jälkeen, mutta hän on ilmeisesti itse tehnyt valinnan. Yli 1300-sivuiseen kokoelmaan ei otettu ruotsinkielisiä kirjoituksia.

”Kirjoituksen kallis konsti / Aljettu on Aasiassa”. Jaakko Juteini ja rahvaan runoniekat

Dosentti Anna Kuismän (Helsingin yliopisto), tutkinut kansanihmisten kirjallista elämää 1800-luvulla, mm. itseoppineiden kirjoittajien omaelämäkertoja

Toholampilainen Kalle Saha (1852–1933) kertoo elämäkerrassaan, että hän sai nuorena käsiinsä Paavo Korhosen runokokoelman (1848, toim. Elias Lönnrot). Rautalammen runoniekkan säkeet tarttuivat nuoren rengin mieleen, niin että hän lausui usein tovereilleen: ”Kirjoituksen kallis konsti / alkoi ennen Aasiassa / varsin vanhalla ajalla.” Saha ei luultavasti tiennyt, että Korhonen oli lainannut runonsa alkusäkeet Jaakko Juteinilta. ”Kirjoituksen kallis konsti” -runo sisältyy Juteinin kirjaseen *Lyhyt Neuwo Lapsen Opettajalle*, 1816.

Juteinin hahmo sekä monet hänen runojensa aiheista ja motiiveista ilmenevät myös usean muun kansankirjoittajan teksteissä. Mikko Seppälä (1800–1845) Ilmajoelta jäljensi Juteinin talonpojista kertovan runon allakkansa välilehdelle vuonna 1835. Kustaa Paturi muistutti Juteinin hämäläisyydestä kiistarunossaan ”Pieksiäisen Panettelemasta, Hämettä häpäisemästä” (*Mehiläinen* 1838), ja Tuomas Taittonen (1817–1915) julkaisi 19-säkeistöisen runon ”Jaakko Juteinin kuolemasta” *Suomettaressa* 10.8.1855.

Talonpoikaistaustainen Juteini sai vastakaikua talonpoikaisilta lukijoiltaan useita vuosikymmeniä myöhemminkin. Paikkakunnan puuhämies Antti Karhu (1844–1926) päätti puheensa Suomenniemen kansakoulun avajaisissa vuonna 1891 vapaaseen lainaukseen Juteinin runosta:

*Luonnon suuren lapsukaiset,
Avaruuden alla.
Nauttikaatte elämästä,
Ilolla ihanalla.
Pois, pois muuttukoon
Murheen päivät meiltä.
Pois pois poistukoon,
Itku ilon teiltä.*